

dr. Fekete Zoltán
dr. Szabó Lajos
Tóthné dr. Surányi
Klára

TALAJERÓZIÓ AZ ERDŐBEN

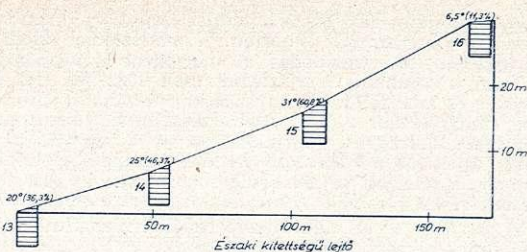
A vizsgálatok szerint az erdő a deflációt igen nagy mértékben megakadályozza. A lombzat téli lehullása után is csak igen kis mértékű defláció észlelhető. Ezzel ellentétben az erdő a víz eróziót nem képes teljes mértékben megszüntetni. Kétségtelen, hogy igen nagy mértékben fékezi ezt az eróziós tevékenységet is, de méréseink szerint a legtöbb erős zápor és hóolvadás le-erodál bizonyos mennyiségű talajt a völgyekbe. Vizsgálati területünk jelenleg a Gödöllői Dombvidék és részben a Budai hegység. Ezek a területeken nincsenek annyira zárt erdők, hogy az eróziót teljesen megakadályoznák. Régebbi vizsgálataink alkalmával ugyanezt tapasztaltuk a Börzsönyben és Mátrában is. A felső pliocén levantei emeletétől kezdve a pleisztocénen és holocénen át napjainkig vési V alakú völgyeit a mérsékeltövi vonalas erózió. Azt is megállapítottuk, hogy ezeken a helyeken csaknem folytonosan erdő volt ez időszakokon keresztül. Egyébként ezt nevezik normális erózióknak, a szántóföldek gyorsított eróziójával ellentétben.

Újabb vizsgálatainkat olyan területeken végeztük, ahol a történelem folyamán az erdőt 1—2 alkalommal kivágták, sőt legalább egy alkalommal szántóföldi művelésbe vették. Ezek a területeken is megindult a gyorsított erózió, de ez rövid ideig tartott. Mivel igen sok olyan meredek terület van hazánkban, amelyeket ki fogunk vonni a szántóföldi művelésből, és újra fogjuk azokat erdősíteni, azért fontos tudnunk, hogy az utóbbi századokban zömmel erdővel borított, de a gabona konjunktúra alatt rövidebb időre művelésbe vett területek talaja hogyan alakult át.

Budaörs—Kamaraerdei területünkön 1882-ben a dülő 60⁰/₀-án kivágták az erdőt és szántóföldi művelésbe vették. 1898-ban e területre a Kertészeti Tanintézet gyümölcsöst telepített. A terület 40⁰/₀-án az erdő még ma is megmaradt, bár már három tarvágást élt át. A Ramann-féle barnaföld az erdőben bolygatatlan szelvényt mutat. Ugyanakkor 92 éve művelt talajban a humuszos A szint csaknem teljesen eltűnt és egyes részekben már a vörösbarna B szint is erodálódik, hiszen a lejtő lábánál felhalmozódása mérhető. Ha ezt a területet visszaerdősítenénk, ugyanolyan erdő állományt már nem kaphatnánk, amilyen rajta díszlett.

Gödöllői vizsgálati területeinken azt tapasztaljuk, hogy az agyagos löszt valaha az enyhébb lejtőkön egyenletes vastagságú homokrétteg borította. Még azokon a területeken is, megvékonyodott, vagy lekopott a homokrétteg, amelyeken mindvégig erdő volt. A lejtők lábánál olyan helyeken is megháromszorozódott a homokborítás vastagsága, ahol szántóföldi művelés nyomait nem sikerült kimutatni. Bemutatjuk egy olyan lejtő eróziós viszonyait, ahol csak igen rövid ideig volt az erdő kivágása után szántóföldi művelés és ezt legelő, majd hamarosan újra erdő váltotta fel. A kb. egy évtizedig tartó szántóföldi

I. ábra. A talajgödörök elhelyezése

használat és a hasonló hosszúságú legelő használat gyökeres változásokat hozott létre a talajban. A terület Kerepesen van.

A talajképző kőzet mélyebben lösz, efölött lepelhomok. A lösz mechanikai analizésében a finom homok és durva por dominál.

A lejtőn 4 szelvényt nyitottunk. Míg a legfelsőnél (16.) agyagos lösz van a felszínen, addig a legalsóban (13.) 112 cm vastagon a lösz homokkal van befedve. A legfelső és legalsó szelvény feltalaja gyengén lúgos, míg a közbülső két szelvény gyengén savanyú. Legfelül karbonát maradványos barna erdőtalaj képződött. Ennél mélyebben (15.) megtaláltuk az eredeti tulajdonságokkal rendelkező erdőtalajt. A lejtő alsó harmadában (14.) a sok felhalmozott homok hatására az újra képződő talaj rozsdabarna erdőtalaj. Végül a réti talajjal borított mélyedés felett „csernozjom barna erdőtalaj” képződött. A talajszelvények hasonló eróziós átalakulását sok más lejtőn is felfedeztük.

A szántóföldi használat megváltoztatja és lerontja az erdőtalaj értékét. Úgy látjuk, hogy több 100 évig tartó erdősítés képes visszaállítani az eredeti termékenységet. Nincs okunk arra, hogy ezt megvárjuk. Ha aránylag olcsó talajvédelmi módszerekkel és talajjavítással egybekötött műtrágyázással telepítjük az új erdőt, akkor a környezetvédelem szempontjából alkalmas, zárt állományt megtelepíthetjük.

IRODALOM

Fekete Z.—Horn E.—Eperjesi Gy. (1972): A talajvédelem hatásossága gépi művelésű, szélessorú, lejtős szőlőben. Kert. Egy. Közl. XXXVI. p. 79—90. — Fekete Z.—Tóth A. (1961): Heves nyári záporok talajeróziós hatása. — Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Évkönyve, XXV. p. 110—121. — Szabó L. (1968): A talajpusztulás és a védekezés szükségességének vizsgálata Gödöllő adottságai között. ATE, Gödöllő. Tudományos Értesítő 22. p. 3—25.

Romberger, J. A.: Fás növények merisztémája, növekedése és fejlődése (Meristems, growth and development in woody plants. US. Dept. of Agriculture, Techn. Bull. No. 1293. 214 old.)

„A csúcsi merisztéma nagyon kicsi. Az oldalmerisztéma nagyon vékony. Együttesen egy fa vagy cserje biomasszájának csak jelentéktelen töredékét képezik. Mégis, a növény egész jövője merisztéma-szöveiteinek aktivitásától függ.”

Ezzel a gondolattal vezeti be a szerző tanulmányát, amelyben a fás növények életana egyik legkevésbé tisztázott területének kutatási eredményeiről számol be. A több mint 800 irodalmi forrás alapján feldolgozott téma különös aktualitását az a tény adja meg, hogy az utóbbi időben egyre fokozódik az érdeklődés a vegetatív szaporítás megoldása iránt, a hagyományosan magról szaporított fafajok esetében is.